

Búcsú Bárdos Lászlótól

Napokkal a halálhíre után is felfoghatatlan, hogy a kedves kollégánkról és barátunkról, Bárdos Lászlóról szóló mondatok ma már csak múlt időben fogalmazódhatnak. Utoljára akkor láttuk őt, amikor a félév befejezésekor a Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék tanárai még egyszer összeültek, hogy előkészítsék a következő félév indítását. Kint hétágra sütött a nap. Az arcokon egyszerre tükröződött fáradság és olyasféle megkönnyebbültség, amelyet csak július elején lehet látni egy tanáron. Bárdos László is részt vett a beszélgetésen. Kissé kesernyés humora az elmúlt években egy árnyalattal sötétebb színt öltött. Egyre kevésbé volt ízlése szerinti a világ, amely körülvette, de úgy tűnt, kikezdehetetlen etikája, bámulatosan mély kultúrája, szemérmes, gazdag kedélye ekkor is segít neki abban, hogy megőrizze a kapcsolatot az őt életető erővel. Kedves francia, magyar szerzői, és a páratlan komolyzenei gyűjteményéből kiválasztott darabok hallgatása összekapcsolta őt az emberi és az emberen túli szakadatlan párbeszédének hangjaival, csendjeivel.

Bárdos László, Laci, ahogyan kollégái szólították, 1978 óta tanított a Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszéken. Hallgatók nemzedékeivel osztotta meg kivételesen finom intellektusának tapasztalatait. Jelenléte soha nem volt látványos. Soha nem külső elvárásokhoz igazodott, nem versengett sem a figyelemért, sem a népszerűségért. Mindenkor saját emberi habitusa, szakmai és erkölcsi meggyőződése, mély figyelme szabott irányt számára. Ezért csendes jelenléte évtizedeken át mértéket jelentett mindnyájunknak, amely nem változott, és semmit sem fakult az idővel, miközben a történelmi és politikai környezet nem szűnt meg morzsolni, pusztítani az ilyen értékeket. Milyen furcsa, milyen jelentés- és jelentőségteljes tény, hogy éppen egy olyan ember tudott szilárd és hajlíthatatlan maradni a maga szelíd és türelmes bizonyosságában, aki talán mindenkinél előbb és finomabban meghallotta a hamis hangokat, akit érzékenysége szinte védtelenné tett hamisságokkal szemben, és akinek szüntelenül együtt kellett élnie a testi szenvedés, a korlátozottság érzéseivel.

Most, amikor a jelen idő helyét átveszi lassan a befejezettség, mindannyian szeretnénk ezt a befejezettséget olyan jelenné változtatni, amely velünk marad. Olyan jelenné, amely ugyanolyan erővel tart meg bennünket, amilyen erővel képesek vagyunk mi megtartani. Ebben most Bárdos László mosolyai már nem segíthetnek, csak az emlékü. Hiszen nemrég úgy búcsúztunk tőle, mint mindig ilyenkor, hogy ősszel találkozunk, és ebben az ígértben benne foglaltatott a beszélgetések, a folytatás öröme, de erre a találkozásra már nem kerül sor. Egyszerre kesernyés, de az öröm teljességét mutató mosolyát most már csak írásaiban, leginkább a verseiben láthatjuk viszont. A *készlet* című 2007-ben megjelent kötet címéből megjelenésekor kihallhattuk a készlet teljes jelentéspalettáját. Most ezek a jelentések elmélyültek, e pillanatban sötétebb árnyalatokat öltöttek, halk zengésük még gazdagabb lett. E kötet egyik szonettjében, az *Illúzióban* írta Bárdos László:

Vagy néma út leszek, tűrő kifejlés,
ezer zökkenőre lágy visszacsengés,
zárt elégtétel, benső jutalom.

S bár a léptem most percről percre moccan,
akkorra a pályák kidolgozottan
nyúlnak mögém: mindenem megkaptam.

Bárdos László jelenléte mindig ilyen lágy visszacsengés volt számunkra is. Évei, minden napja a zökkenőkkel együtt ilyen kidolgozott pályát írtak le számunkra is. Talán mégsem mértük, mérhettük fel pontosan annak értékét, hogy éveiben, a kidolgozottságnak e ritka nemességében osztozhattunk vele. Az emlékezés hangját most még nem találjuk, szinte szótlanná tesz a megrendülés, de a köszönet szavát, ha későn is, jól esik kimondani. Isten Veled, barátunk. Isten Veled, Laci.